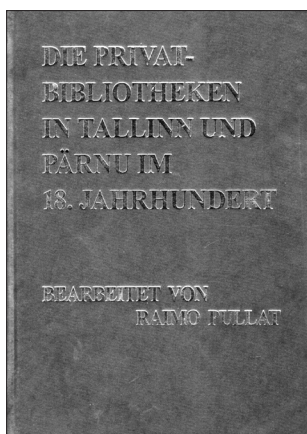

stāstījums pierakstīts Sēlpils c. Spietiņos, nevis Sietiņos; 151. lpp. – Klāņos, nevis Klāķos; 181. lpp. – Rugāju c. Aizstirnē, bet ne Aiztirnē).

Toties labs orientieris publicēto stāstījumu bagātajā valodā lasītājiem būs grāmatā iekļautā teksto minēto reāliju vietējos apzīmējumus skaidrojošā vārdnīca, savukārt cittautu lasītājiem veltīts apjomīgs kopsavilkums angļu valodā. Grāmata ilustrēta ar līdzšīnējā nozares literatūrā neizmanto tiem, labas kvalitātes attēliem no Etnogrāfisko materiālu krātuves, minēto muzeju un Latvijas Akadēmiskās bibliotēkas fondiem, kā arī 20. gs. pirmās puses periodiskajiem izdevumiem.

Jaunāko laiku “slavenību” pavārprasmei veltītie izdevumi pilda grāmatveikalu plauktus. Nav šaubu, ka arī savulaik pie lauku sievām un vīriem etnogrāfu pierakstītās “ekonomiskās virtuves” gudrības daudzi lasītāji pārlūkos ar interesi un atradīs gan vērtīgu izzīņas materiālu, gan praktiski noderīgas ierosmes izmēģināšanai savā virtuvē. “Bija prastāks ēdiens, bet stiprāki ļaudis,” kā teikusi 75 gadus vecā Anna Viķe 1952. gadā (101. lpp.).

Lilita Vanaga

Die Privatbibliotheken in Tallinn und Pärnu im 18. Jahrhundert / Bearbeitet von Raimo Pullat. – Tallinn: Estopol, 2009. – 160 S. (Privātās bibliotēkas Tallinā un Pērnavā 18. gadsimtā / Sastādījis Raimo Pullats)

2009. gada sākumā Igaunijas vēstures avotu publikāciju klāsts ir kļuvis bagātāks ar jaunu saistošu izdevumu. Pazīstamais pilsētu vēstures pētnieks Raimo Pullats ir nodevis lasītāju vērtējumam grāmatu, kas ataino Tallinas un Pērnavas iedzīvotāju grāmatu kultūru un lasīšanas intereses 18. gadsimtā. Grāmatā ir apkopoti mājas bibliotēku saraksti no profesora R. Pullata 1997.–2007. gadā sešos sējumos publicētiem Tallinas un Pērnavas iedzīvotāju mantojumu inventāriem.¹

Iedziļinoties inventāru ierakstu noteiktā tematiskā grupā, autors pārliecinoši demonstrē, cik nozīmīgs kopumā ir publikācijās ietvertais mantojumu sarakstu materiāls attiecīgā laikmeta dažādāko dzīves jomu izzināšanai.

Šajā gadījumā sastādītājs sniedz divu lielāko Igaunijas pilsētu iedzīvotāju grāmatu plauktos glabāto un tā tad lasīto grāmatu pilnus sarakstus. Tie ne vien nepārprotami apliecina lasīšanas kultūras strauju kāpumu 18. – apgaismības gadsimtā Baltijā, bet arī detalizēti ataino tā laika pilsētnieku interešu pasauli. Kā rāda mantojumu saraksti, mājas bibliotēkas bija cieņā jau visai plašām pilsētnieku aprindām. Tās allaž bija izglītotu pilsētnieku, t.s. literātu – profesoru, skolotāju, juristu, ārstu, garīdznieku

¹ Sk.: Latvijas Vēstures Institūta Žurnāls. – 2006. – Nr. 3. – 189., 190. lpp.; 2007. – Nr. 4. – 189., 190. lpp.

un augstāku ierēdņu mājās, nebija retums arī tirgotāju un amatnieku – rotkaļa, seglinieka, pulksteņmeistara, melderā un parūku gatavotāja mājās. Mantojumu saraksti kopumā satur ziņas par 17 Tallinas literātu un ierēdņu, 33 amatnieku, 44 tirgotāju, kā arī 9 Pērnavas literātu un ierēdņu un tikpat daudz tirgotāju un amatnieku mājās glabātām grāmatām. Tie turklāt rāda, kā mājas bibliotēku apjoms atšķirās dažāda izglītības līmeņa pilsētniekiem. Amatnieku mājās grāmatu skaits bija pieticīgs, tas nepārsniedza 5–7 sējumus. Tirgotāju īpašumā vidēji bija 10–15 grāmatas. Bet izglīto to pilsētnieku mājas bibliotēkās uzskaitīti pat vairāki simti sējumu.

Īpaši interesanta ir mājas bibliotēku informācija par 18. gs. pilsētnieku interešu loku. Satura ziņā pirmajā vietā starp lasītām grāmatām vēl bija teoloģiska rakstura sacerējumi – dažādas bībeles, evaņģēliji, dziesmu un lūgšanu grāmatas. Samērā bieži minēti Mārtiņa Lutera darbi, daudz lasīts 17. gs. Tallinas teologs Johans Arnsts, populāri bija arī vācu teologi Gotfrīds Arnolds un Johans Francis Budeuss. Bet nozīmīgu vietu lasāmvielā ieņēma jau laicīgā literatūra. Atkārtoti minēti grieķu un romiešu klasiķi – Tacits, Cicerons, Homērs, Ovidijs u.c. Pilsētnieku grāmatu skapjos bija atraduši vietu arī Moljēra un Šekspīra darbi. Starp izklaidējošas laicīgās literatūras izdevumiem inventāros vairākkārt minēti arī tā laika populārie vācu autoru darbi, piemēram, Kristiāna Gellerta grāmata “Zviedrijas grāfienes fon G*** dzīve”. Interešu priekšplānā bija tāpat vēsturiska satura sacerējumi par kara notikumiem un dažādu karaļu dzīvi un valdīšanu. Kopumā mājas bibliotēku saraksti ļauj secināt, ka 18. gs. Baltijas pilsētnieku interešu loks bija visai plašs. Lasīta literatūra par visdažādākajām nozarēm atbilstoši bibliotēkas īpašnieka izglītībai un darbošanās jomai. Uzskaitītas grāmatas par jurisprudenci, dabaszinātni, astronomiju, medicīnu, ģeogrāfiju utt. Iecienīta bija vispārīzglītojoša rakstura literatūra: ievērojamu cilvēku dzīves attēlojumi, ceļojumu apraksti, praktiskās rokasgrāmatas un leksikoni, valodu mācību grāmatas, vārdnīcas. Lasāmvielas lokā netrūka darbi par Baltijas vēsturi un saimniecību: Johana Arnolda Branda, Kristiāna Kelha, Solomona Guberta, Johana Neideburga, Johana Fišera u.c. autoru sacerējumi. Lasītas arī bērnu audzināšanas un labas uzvedības pamācības, piemēram, “Franču pieklājība”, pavārgrāmatas un kalendāri. Turklāt grāmatu saraksti liecina par Baltijas pilsētnieku labu valodu prasmi. Lasīta literatūra ne vien vācu, bet arī franču, angļu, zviedru un latīņu valodā.

Izdevumu papildina inventāros uzskaitīto grāmatu autoru reģistrs, ko sastādījis Lauri Sūrmā (*Suurmaa*). Nepilnīgi un kļūdaini ierakstīto autoru vārdi koriģēti. Tam ir būtiska nozīme, jo daudzi no minētajiem sacerējumiem līdz mūsdienām nav nonākuši. Precīzējumiem izmantoti agrāko gadsimtu bibliogrāfiskie izdevumi un leksikoni, kā arī starptautiskās seno grāmatu datubāzes un interneta katalogi.

Publikācija kopumā ir visai nozīmīga no 18. gs. kultūras pētniecības viedokļa. Tā būtiski papildina apgaismības gadsimta grāmatu pasaules kopainu, turklāt šajā aspektā maz apzinātā Eiropas daļā. Izdevums turklāt ļauj interpretēt jaunas tā laika pilsētnieku dzīvesveida un mentalitātes detaļas. Grāmata pārliecinoši apliecina, cik vispusīgs priekšstats iegūstams par attiecīgā laika Baltijas pilsētu kultūru, apkopojot tematiski Raimo Pullata publicētās avotu sērijas unikālo materiālu.